

## 2η Ενότητα: Γλώσσα-Γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου

Είδη δευτερευουσών προτάσεων – Πολυσημία της λέξης – Διατύπωση αιτιολογημένων κρίσεων

### Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

#### Κείμενο 1 [Κάποτε το «ναι» σημαίνει «όχι»] σελ. 18

**1. Τι σημαίνει γλωσσικό ιδίωμα; • Συμβουλευτείτε το λεξικό και βρείτε ποια είναι η διαφορά του από τον όρο γλώσσα.**

Σύμφωνα με το λεξικό του Γ. Μπαμπινιώτη ιδίωμα σημαίνει η γεωγραφικά διαφοροποιημένη χρήση μιας γλώσσας, η τοπική διάλεκτος ορισμένης περιοχής κατ' αντιδιαστολή προς τη διάλεκτο που δηλώνει μείζονα γεωγραφική διαφοροποίηση που περιλαμβάνει περισσότερα ιδιώματα. (ΣΥΝ.: ντοπιολαλιά).

Σύμφωνα με τον ίδιο, γλώσσα είναι οποιοδήποτε σύνολο ή σύστημα τυποποιημένων συμβόλων, σημείων, ήχων ή κινήσεων, που συνθέτει έναν κώδικα επικοινωνίας, που αποτελεί μέσο ανταλλαγής μηνυμάτων:

η ~ της παντομίμας / των λουλουδιών / των ματιών / του χορού || η ~ των κωφαλάλων || η ~ της αλήθειας / της αληλλεγγύης / της μαζικής πάλης / του χρήματος || με τη ~ του σπαθιού και της φωτιάς (με ένοπλη βία)

• Η διαφορά, λοιπόν, της γλώσσας από το γλωσσικό ιδίωμα είναι ότι το δεύτερο αποτελεί μια παραλλαγή της πρώτης ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή στην οποία σημειώνεται, την κοινωνική τάξη και την ιστορία του κάθε τόπου.

**2. Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις: πολεμώ και πανηγύρι. • Ποια σημασία έχουν στο κείμενο αυτό; • Μπορείτε να βρείτε άλλες σημασίες των ίδιων λέξεων; • Γράψτε προτάσεις με όσες περισσότερες σημασίες αυτών των λέξεων μπορείτε να σκεφτείτε.**

Σημασίες των λέξεων στο κείμενο:

πολεμώ: προσπαθώ πολύ έντονα για κάτι, μοχθώ, πασχίζω.

πανηγύρι: περιστατικό που προκαλεί το γέλιο των υπολοίπων.

• Άλλες σημασίες των λέξεων πολεμώ και πανηγύρι και προτάσεις με τις σημασίες αυτές:

πολεμώ:

1. διεξάγω πόλεμο ένοπλο αγώνα
2. (μτφ.) κάνω σκληρό αγώνα, καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια
3. εκδηλώνω έντονη αντίθεση (προς κάποιον/κάτι)
  - Οι Έλληνες πολέμησαν για την ελευθερία τους.
  - Το πλοίο πολεμούσε με τα κύματα ώρες ολόκληρες.
  - Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις προσπαθούν να πολεμήσουν τη φτώχεια και την πείνα στις χώρες του Τρίτου κόσμου.

πανηγύρι:

1. ο ομαδικός εορτασμός της μνήμης αγίου ή άλλης θρησκευτικής επετείου, που τελείται με τη συμμετοχή των κατοίκων της περιοχής και περιλαμβάνει θρησκευτικές εκδηλώσεις (λειτουργία, λιτανεία κ.λ.π.) αλλά και σύσταση προσωρινής υπαίθριας αγοράς
  2. ομαδική και θορυβώδης διασκέδαση, κυρ. σε χωριό (με δημοτικούς χορούς, όργανα κ.λ.π.)
  3. πανηγύρια (τα) εκδηλώσεις ενθουσιασμού (συνήθ. μαζικές)
  4. (συνεκδ.) μεγάλη υπαίθρια αγορά που λειτουργεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα και στην οποία πωλούνται κυρ, αγροτικά, οικοτεχνικά και βιοτεχνικά προϊόντα
  5. φασαρία με διαπληκτισμούς, τσακωμούς
- Στο πανηγύρι του Προφήτη Ηλία μαζεύεται κόσμος από όλο το νησί.
- Μετά το γάμο στήσανε ένα τρελό πανηγύρι.
  - Οι φίλαθλοι είχαν αρχίσει κιόλας τα πανηγύρια πριν από τη λήξη του αγώνα.
  - Στην Επίδαυρο κάθε καλοκαίρι γίνεται πανηγύρι όπου διατίθενται τοπικά προϊόντα.
  - Κάθε φορά που γυρίζω αργά στο σπίτι, έχουμε πανηγύρια..

3. Υπογραμμίστε τις δευτερεύουσες ονοματικές βουλητικές και ειδικές προτάσεις στο κείμενο και συμπληρώστε τον πίνακα:

| Δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση | Από ποια λέξη εξαρτάται | Με ποια λέξη εισάγεται | Συντακτικός ρόλος |
|------------------------------------------|-------------------------|------------------------|-------------------|
|                                          |                         |                        |                   |
| Δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση    |                         |                        |                   |
|                                          |                         |                        |                   |

| <u>Δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση</u>                                                                                                                                                       | <u>Από ποια λέξη εξαρτάται</u>                         | <u>Με ποια λέξη εισάγεται</u>           | <u>Συντακτικός ρόλος</u>                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|-----------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>α. να συναγροικηθώ με την πρωτόγονη ψυχή των ανθρώπων</p> <p>β. να βαλθώ πειστωμένα</p> <p>γ. να μπω μέσα στο νόημα του γλωσσικού ιδιώματος</p> <p>δ. να ξεκαρδίζονται στα γέλια σε κάθε φράση</p> | <p>ανάγκη</p> <p>έκανε</p> <p>βαλθώ</p> <p>να κάμω</p> | <p>να</p> <p>να</p> <p>να</p> <p>να</p> | <p>α. ονοματικός προσδιορισμός στο ανάγκη</p> <p>β. αντικείμενο του ρήματος έκανε</p> <p>γ. αντικείμενο του ρ. να βαλθώ</p> <p>δ. αντικείμενο του ρ. να κάμω</p> |

|                                                                      |                   |     |                                                        |
|----------------------------------------------------------------------|-------------------|-----|--------------------------------------------------------|
| ε. να συνταιριάξω                                                    | ιδρώνω            | να  | ε. αντικείμενο του ρ. ιδρώνω                           |
| στ. να μαντέψουν τις απλές ιδέες                                     | καταφέρνω         | να  | στ. αντικείμενο του ρ. καταφέρνω                       |
| ζ. να τους εκφράσω                                                   | πολεμώ            | να  | ζ. αντικείμενο του ρ. πολεμώ                           |
| η. να διαιστώνονται                                                  | καπατσοσύνη       | να  | η. ονοματικός προσδιορισμός στο καπατσοσύνη            |
| <u>Δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση</u>                         |                   |     |                                                        |
| α. πως τις πιο πολλές φορές ξεφουρνίζω πολύ αστείες γλωσσικές γκάφες | φαίνεται          | πως | α. υποκείμενο του απρόσωπου ρ. φαίνεται                |
| β. που σχεδόν πάντα στο τέλος τα καταφέρνω                           | το σπουδαίο είναι | πως | β. υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης το σπουδαίο είναι |

**4. Βρείτε τις επιρρηματικές προτάσεις στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου και συμπληρώστε τον πίνακα:**

| Δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση            | Με ποια λέξη εισάγεται | Τι εκφράζει (χρόνο, υπόθεση, αιτία κ.λπ.) |
|----------------------------------------------|------------------------|-------------------------------------------|
| όσο χρειάζεται                               | όσο                    | ποσό                                      |
| για να τους κάμω                             | για να                 | σκοπό                                     |
| ώσπου δακρύζουν από τα γέλια                 | ώσπου                  | χρόνο                                     |
| ενώ τα κορίτσια κοκκινίζουν (και)            | ενώ                    | χρόνο                                     |
| δαγκάνουνται                                 | (ενώ)                  | χρόνο                                     |
| αφού το δικό μας το «όχι» το προφέρουν «ναι» | αφού                   | αιτία                                     |

**5. Μπορείτε να διηγηθείτε και εσείς παρόμοιες αστείες ιστορίες που προκλήθηκαν από τη δυσκολία των ανθρώπων να συνεννοηθούν, επειδή μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες; • Αφηγηθείτε περιστατικά που δημιούργησαν παρεξηγήσεις ανάμεσά τους.**

Το περασμένο καλοκαίρι αποφασίσαμε με την παρέα μου να κάνουμε ένα ταξίδι στο εξωτερικό. Μετά από πολύ ψάξιμο επιλέξαμε ως προορισμό μας την Ισπανία. Ενθουσιασμένοι λοιπόν ξεκινήσαμε γεμάτοι κέφι και χαρά την εκδρομή μας. Ευτυχώς θυμόμουν λίγα από τα ισπανικά που είχα μάθει πριν χρόνια και έτσι μπορούσαμε να συνεννοηθούμε με τους ντόπιους. Μόλις φτάσαμε στο ξενοδοχείο, και καθώς ήμασταν πεινασμένοι, κατεβήκαμε στο εστιατόριο για φαγητό. Εκείνη τη στιγμή, ο Ισπανός ξεναγός κατέβηκε για να ενημερώσει όλους τους τουρίστες για το πρόγραμμα της ημέρας. Για κακή μας τύχη όμως, άρχισε να μιλά ισπανικά. Δεν μπόρεσα να καταλάβω τι ακριβώς έλεγε και έτσι αρχίσαμε όλοι να γελάμε και να αναρωτιόμαστε συνεχώς πού μας παν. Ξαφνικά, και χωρίς να έχουμε παραγγείλει, οι σερβιτόροι άρχισαν να φέρνουν στο τραπέζι μας μικρά καλαθάκια με ψωμί. Στην αρχή δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε τι συνέβη και έφερναν ψωμί μόνο σε εμάς.

Τότε θυμήθηκα ότι η έκφραση mas ran στα ισπανικά σήμαινε και άλλο ψωμί. Μόλις το εξήγησα στην παρέα μου, ξεκαρδιστήκαμε στα γέλια και φυσικά όλοι άρχισαν να με πειράζουν για το πόσο καλά θυμούνται τα ισπανικά.

## Κείμενο 2 [ Η εκμάθηση της γλώσσας] σελ. 19

### 1. Πού νομίζετε ότι οφείλεται η αποτυχία του καθηγητή στις εξετάσεις της γερμανικής γλώσσας και πού το επίτευγμα του μικρού ανιψιού του;

Η αποτυχία του καθηγητή στις εξετάσεις της γερμανικής γλώσσας οφείλεται στο ότι, ενώ μελέτησε εντατικά τη γραμματική, τους κανόνες και τους κλιτικούς πίνακες, δε φρόντισε να έρθει σε επαφή με τους ομιλητές της γλώσσας αυτής («...αντί να έρθει σε επαφή...για να εξεταστεί»). Αντιθέτως, ο μικρός ανιψιός του ενώ δεν μιλούσε σχεδόν καθόλου, κατάφερε σε ένα μόλις χρόνο να επικοινωνεί ικανοποιητικά με το περιβάλλον του καθώς βρισκόταν διαρκώς σε επικοινωνία με τους ομιλητές της γαλλικής γλώσσας («τώρα ήταν σε θέση να μιλά...με το περιβάλλον του»).

### 2. Ποιοι προβληματισμοί φαίνεται να ξεκίνησαν ύστερα από αυτή την εμπειρία του καθηγητή;

Ύστερα από αυτή την εμπειρία ο καθηγητής προβληματίστηκε σχετικά με τη διαδικασία που θα έπρεπε να ακολουθήσει κάποιος προκειμένου να μάθει μια γλώσσα και, κυρίως, να εί-ναι σε θέση να επικοινωνήσει με επιτυχία με τους ανθρώπους που μιλούν τη γλώσσα αυτή («Οι προβληματισμοί μου ξεκίνησαν...να μάθει γερμανικά»). Βλέποντας το αποτέλεσμα των προσπαθειών του, αλλά και το επίτευγμα του μικρού ανιψιού του («Γυρίζοντας,... μια άλλη έκπληξη») θα διερωτήθηκε αν, τελικά, ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να μάθει κανείς μια ξένη γλώσσα είναι η πολύωρη μελέτη της γραμματικής και όλων των υπολοίπων κανόνων που τη διέπουν ή αν είναι αρκετή η επικοινωνία με τους ομιλητές της γλώσσας αυτής

**3. «Αφού έμαθε καλά τη γραμματική..., για να εξεταστεί»:** Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο και χωρίστε το σε προτάσεις. • Ποια είναι η κύρια πρόταση; • Οι υπόλοιπες προτάσεις τι είδους πληροφορίες δίνουν; • Τι εκφράζουν;

- Αφού έμαθε καλά τη γραμματική της γερμανικής γλώσσας: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρ. της κύριας παρουσιάστηκε. Μας πληροφορεί σχετικά με το χρόνο κατά τον οποίο ο καθηγητής παρουσιάστηκε στη Γερμανική Ακαδημία.
- αφού αποστήθισε τους χρόνους και την κλίση διακοσίων πενήντα περίπου ανώμαλων ρημάτων: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρ. της κύριας παρουσιάστηκε. Μας πληροφορεί σχετικά με το χρόνο κατά τον οποίο ο καθηγητής παρουσιάστηκε στη Γερμανική Ακαδημία. Συνδέεται με την προηγούμενη πρόταση με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο και.
- όπως γράφει ο ίδιος: Δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου. Μας πληροφορεί σχετικά με το πώς γνωρίζουμε όσα αναφέρει ο αφηγητής.
- παρουσιάστηκε στη Γερμανική Ακαδημία: κύρια πρόταση
- για να εξεταστεί: Δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρ. της κύριας παρουσιάστηκε. Μας πληροφορεί σχετικά με το σκοπό για τον οποίο ο καθηγητής παρουσιάστηκε στη Γερμανική Ακαδημία.

**4. «Όμως δεν πτοήθηκε και συνέχισε την προσπάθειά του με περισσότερη ένταση»:** Τι συντακτική θέση έχει το ουσιαστικό προσπάθεια; • Ξαναγράψτε το απόσπασμα μετατρέποντας το ουσιαστικό προσπάθεια σε δευτερεύουσα πρόταση. • Τι είδους πρόταση είναι αυτή που προσθέσατε; • Τι συντακτική θέση έχει;

- Το ουσιαστικό προσπάθεια έχει τη θέση του αντικειμένου στο ρήμα συνέχισε.
  - Όμως δεν πτοήθηκε και συνέχισε να προσπαθεί με περισσότερη ένταση.
- Για να αντικαταστήσουμε το ουσιαστικό προσπάθεια φτιάξαμε μια δευτερεύουσα βουλητική πρόταση που εισάγεται με το βουλητικό μόριο να και λειτουργεί ως αντικείμενο του ρ. συνέχισε της προηγούμενης πρότασης. Έτσι προκύπτουν δύο κύριες προτάσεις που συνδέονται με το συμπλεκτικό σύνδεσμο και (Όμως δεν πτοήθηκε/ και συνέχισε).

**5. «Υστερα από όλη αυτή την προσπάθεια,..., στη γερμανική γλώσσα».** Υπογραμμίστε τις δευτερεύουσες βουλητικές προτάσεις του αποσπάσματος. • Από ποια ρήματα εξαρτώνται; • Αντικαταστήστε τα ρήματα αυτά με άλλα συνώνυμα ή ρήματα ή φράσεις που να ταιριάζουν στο κείμενο.

- να διαβάξει: δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση, που εξαρτάται από το ρήμα μπορούσε (= ήταν ικανός, ήταν σε θέση)
- να γράφει: δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση, που εξαρτάται από το ρήμα μπορούσε (= ήταν ικανός, ήταν σε θέση)
- να καταλάβει τους Γερμανούς: δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση, που εξαρτάται από το ρήμα δεν μπορούσε (= αδυνατούσε, δεν ήταν ικανός, δεν ήταν σε θέση)
- να αρθρώσει ο ίδιος, έστω και μια απλή φράση, στη γερμανική γλώσσα: δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση, που εξαρτάται από το ρήμα αδυνατούσε (= δεν μπορούσε, δεν ήταν ικανός, δεν ήταν σε θέση)

**6. Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις γραφείο, εξετάσεων, πίνακες. Οι λέξεις αυτές είναι πολύσημες.** • Γράψτε προτάσεις με διαφορετικές σημασίες των λέξεων αυτών.

γραφείο:

- Παρήγγειλα ένα πολύ μοντέρνο γραφείο και ανυπομονώ να μου το φέρουν. (= το έπιπλο πάνω στο οποίο γίνεται γραφική δουλειά)
  - Αφού φάγανε στην τραπεζαρία, ο ίδιος μπήκε στο γραφείο του να διαβάσει. (= το δωμάτιο διαμερίσματος στο οποίο βρίσκεται το παραπάνω έπιπλο)
  - Αφού πήρε το πτυχίο του από τη νομική σχολή και τελείωσε την άσκηση, άνοιξε ένα δικηγορικό γραφείο στο κέντρο της πόλης. (= επιχείρηση)
  - Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε στα κατά τόπους γραφεία της επιχείρησης. (= γραμματεία ή οι κεντρικές υπηρεσίες)
  - Οι δημοσιογράφοι περίμεναν τον υποψήφιο έξω από το πολιτικό του γραφείο για να του θέσουν τα ερωτήματά τους. (= η πολιτική επιτροπή με ειδική αρμοδιότητα)
- εξετάσεων:
- Αποφάσισαν να εξετάσουν ενδελεχώς το πρόβλημα και έπειτα ο καθένας να προτείνει μια λύση. (προσεκτική παρατήρηση και μελέτη)
  - Ο γιατρός τού συνέστησε να κάνει εξετάσεις αίματος για να διαμορφώσει ολοκληρωμένη άποψη. (η ιατρική διερεύνηση της κατάστασης της υγείας κάποιου)

- Αγχώνεται πολύ στις προφορικές εξετάσεις με αποτέλεσμα να μην αποδίδει τόσο καλά όσο στις γραπτές. (= η δοκιμασία που αποσκοπεί στην αξιολόγηση των γνώσεων ή των δεξιοτήτων κάποιου)
- Μόλις ολοκληρωθεί η προκαταρκτική εξέταση των μαρτύρων, ο εισαγγελέας θα έχει ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης. (= η ανάκριση μάρτυρα ή διαδίκου)

πίνακες:

- Σήκωσε το μαθητή στον πίνακα για να τον εξετάσει. (= επίπεδη και λεία επιφάνεια από ξύλο ή πλαστικό πάνω στην οποία γράφει κανείς με κιμωλία ή μαρκαδόρο)
- Οι βαθμολογίες σας έχουν αναρτηθεί στον πίνακα ανακοινώσεων. (επιφάνεια κατάλληλη για ανάρτηση ανακοινώσεων)
- Πολλοί πίνακες του διάσημου ζωγράφου Πάμπλο Πικάσο εκτέθηκαν πριν μερικά χρόνια στην Εθνική Πινακοθήκη. (= έργο ζωγραφικής)
- Ο πίνακας των περιεχομένων παρατίθεται πάντοτε είτε στην αρχή είτε στο τέλος ενός βιβλίου. (= κατάλογος στον οποίο αναφέρονται με αλφαβητική σειρά στοιχεία που μπορεί να βρει κανείς σε βιβλίο).

**7. Εξηγήστε τις ακόλουθες φράσεις του κειμένου και χρησιμοποιήστε τες σε δικές σας προτάσεις:**

- οδυνηρή προσωπική εμπειρία
- φυσικούς ομιλητές της γλώσσας
- μελετούσε νυχθημερόν γερμανικά
- παταγώδης αποτυχία
- επικοινωνεί επαρκώς με το περιβάλλον.

- οδυνηρή προσωπική εμπειρία: κάτι που έχει ζήσει κάποιος / μια εμπειρία και του προκάλεσε πόνο, στενοχώρια. Ο θάνατος του πατέρα μου ήταν μια πολύ οδυνηρή προσωπική εμπειρία.
- φυσικούς ομιλητές της γλώσσας: αυτούς που μιλούν τη μητρική τους γλώσσα. Παρά το γεγονός ότι έκανα πέντε χρόνια γαλλικά, όταν πήγα στη Γαλλία με δυσκολία κατάφερνα να καταλάβω τους φυσικούς ομιλητές της γαλλικής γλώσσας.
- μελετούσε νυχθημερόν γερμανικά: διάβαζε τα γερμανικά νύχτα μέρα πολύ προσεκτικά. Τις τελευταίες εβδομάδες πριν τις εξετάσεις των γερμανικών ήμουν τόσο αγχωμένος, που μελετούσα νυχθημερόν γερμανικά.
- παταγώδης αποτυχία: πολύ μεγάλη αποτυχία. Το μέτρο που λήφθηκε για να εξομαλύνει τις σχέσεις των δύο χωρών τελικά είχε παταγώδη αποτυχία.
- επικοινωνεί επαρκώς με το περιβάλλον: επικοινωνεί / συνεννοείται ικανοποιητικά με τον κοινωνικό του περίγυρο. Δεν έχει καταφέρει να επικοινωνεί επαρκώς με το περιβάλλον παρόλο που ζει στη Σουηδία σχεδόν τρία χρόνια.

**Κείμενο 3 [Το e-mail της Κυριακής] σελ. 20****1. Τι είδους κείμενο είναι αυτό; • Από πού το καταλάβατε;**

Το κείμενο αυτό είναι ένα ηλεκτρονικό γράμμα (e-mail) που περιέχεται σε μια ιστοσελίδα. Στο κείμενο αυτό βλέπουμε χαρακτηριστικά που μόνο μια ιστοσελίδα θα μπορούσε να παρουσιάζει, όπως είναι η επικεφαλίδα και το λογότυπο, το πλαίσιο αναζήτησης που μπορεί ο κάθε επισκέπτης να επιλέξει ή να απορρίψει, το όνομα του αποστολέα και του παραλήπτη (Από:, Προς:), το θέμα αλλά και τον τίτλο του κειμένου (Το e-mail της Κυριακής).

**2. Ποιος είναι ο Νέος Δικτυακός Λόγος σύμφωνα με τον συγγραφέα;**

Σύμφωνα με το συγγραφέα, ο Δικτυακός Λόγος είναι ο νέος τρόπος επικοινωνίας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που αντικαθιστά τα παραδοσιακά γράμματα μέσω του συμβατικού ταχυδρομείου.

**3. Βρείτε και υπογραμμίστε τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις. • Προσπαθήστε να τις αντικαταστήσετε με ένα κατάλληλο ονοματικό σύνολο, αλλάζοντας γενικά τη διατύπωση.**

- ότι οι υπολογιστές απομονώνουν τους ανθρώπους  
(= την απομόνωση του ανθρώπου εξαιτίας των υπολογιστών)
- ότι ο γραπτός λόγος πεθαίνει λόγω της κυριαρχίας της εικόνας  
(= την αποδυνάμωση του γραπτού λόγου εξαιτίας της κυριαρχίας της εικόνας)

**4. Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις φάκελο και εικόνα. • Ποια σημασία έχουν; • Σκεφτείτε άλλες σημασίες που μπορεί να έχουν αυτές οι δύο λέξεις και γράψτε με αυτές προτάσεις.**

**φάκελος:**

1. χάρτινη θήκη κατάλληλα διαμορφωμένη, ώστε να τοποθετούνται σε αυτήν: α. επιστολές β. έγγραφα, χειρόγραφα κτλ. ντοσιέ.
2. σύνολο εγγράφων που αναφέρονται σε συγκεκριμένο θέμα, υπόθεση (επέκτ.) το σύνολο των στοιχείων που αφορούν ένα θέμα.
3. σύνολο αρχειοθετημένων στοιχείων και πληροφοριών που συγκεντρώνονται από την αστυνομία ή την ασφάλεια και που αφορούν την πολιτική ιδίως δραστηριότητα των πολιτών.

- Προτάσεις με διαφορετικές σημασίες της λέξης φάκελος:
  - Έβαλε το γράμμα στο ταχυδρομικό φάκελο και το έστειλε.
  - Κλάπηκε φάκελος με απόρρητα έγγραφα.
  - Ανοίχτηκε ο φάκελος της Κύπρου.
  - Έχει φάκελο στην ασφάλεια.

**εικόνα:**

1. ζωγραφική παράσταση άγιων προσώπων της χριστιανικής θρησκείας ή σκηνών από τη χριστιανική παράδοση, επάνω σε φορητή επιφάνεια εικόνισμα.
2. ζωγραφική ή φωτογραφική παράσταση μορφής, πράγματος ή γεγονότος (πρβ. ζωγραφιά, φωτογραφία) η εικόνα κάποιου, το πορτρέτο ή η φωτογραφία του.
3. είδωλο, παράσταση μορφών ή γεγονότων ως αποτέλεσμα οπτικού φαινομένου
- 4α. παράσταση προσώπου, πράγματος ή γεγονότος, που σχηματίζεται στο νου, στη φαντασία μας  
β. περιγραφή με λόγο, που προκαλεί ή επιδιώκει να προκαλέσει στον αναγνώστη ή στον ακροατή την εντύπωση ότι βλέπει μπροστά του το αντικείμενο που περιγράφεται.  
γ. (ειδικότ.) έκφραση έννοιας, ιδέας, κατάστασης μέσω μιας ανάλογης παραστατικής εικόνας

- Προτάσεις με διαφορετικές σημασίες της λέξης εικόνα:
  - Το αμυδρό φως του καντηλιού φώτιζε τις άγιες εικόνες.
  - Αγόρασε ένα παιδικό βιβλίο με ωραίες εικόνες
  - Αριστερά και δεξιά ήταν αναρτημένες οι εικόνες των προγόνων του.
  - Η εικόνα της τηλεόρασης δεν ήταν καθαρή και φωνάξαμε τεχνικό για να την επιδιορθώσει.
  - Κλείνω τα μάτια μου και βλέπω την εικόνα της.
  - Μας έδωσε μια σαφή εικόνα των γεγονότων.
  - Η εικόνα δίνει ζωή και χρώμα στο λόγο.
  - Το ποίημα αυτό είναι γεμάτο ποιητικές εικόνες

**5. Ποιες απόψεις διατυπώνει ο συγγραφέας στο κείμενο; • Ποιες από αυτές τις στηρίζει με συγκεκριμένα στοιχεία;**

Ο συγγραφέας στο κείμενό του διατυπώνει επιχειρήματα υπερασπιζόμενος το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και παραθέτει για τα περισσότερα από αυτά συγκεκριμένα στοιχεία. Ειδικότερα, ισχυρίζεται ότι το ηλεκτρονικό γράμμα υπερέχει του συμβατικού σε χρόνο, κόστος και αμεσότητα (Πηγαίνει αμέσως, σε κλάσματα δευτερολέπτου, ...όσο ένα αστικό τηλεφώνημα). Επιπλέον, αναφέρει ότι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο είναι η κυρίαρχη μορφή επικοινωνίας της εποχής. Για να στηρίζει το επιχείρημα αυτό παρουσιάζει το αποτέλεσμα μιας έρευνας σύμφωνα με την οποία «Το 1997, στις ΗΠΑ στάλθηκαν περισσότερα ηλεκτρονικά γράμματα από ό,τι συμβατικά, μέσω Ταχυδρομείου». Στη συνέχεια, υποστηρίζει, χωρίς όμως να παρουσιάζει συγκεκριμένα στοιχεία, ότι δεν ευσταθούν οι ισχυρισμοί των «ψευτοκουλτουριάρηδων» ότι οι υπολογιστές απομονώνουν τους ανθρώπους.

**6. Συμφωνείτε με την άποψη του Νίκου Δήμου ότι οι υπολογιστές δεν απομονώνουν τους ανθρώπους, αλλά τους διευκολύνουν να επικοινωνούν; • Γράψτε τα στοιχεία με τα οποία θα υποστηρίζατε την άποψη αυτή.**

Πολλοί το κατηγορήσαν πολύ. Όμως, αυτοί που το εκθείασαν είναι ακόμα περισσότεροι. Είπαν πως βάζει στα σπίτια μας το ρατσισμό, το έγκλημα, το καθετί κακό. Όμως, δεν μπόρεσαν να μην παραδεχτούν ότι, ταυτόχρονα, έχει τη δυνατότητα να ανοίξει τα μάτια όσων θέλουν να δουν και να γνωρίσουν, να μάθουν και να μορφωθούν, φέρνοντας –κυριολεκτικά– μέσα στο σπίτι τους, τους αμύθητους και ως τώρα κρυμμένους θησαυρούς των μεγαλύτερων βιβλιοθηκών και μουσείων του κόσμου, την απόλυτη ανάλυση για ό,τι μπορεί να σκεφτεί ο ανθρώπινος νους ή την ταχύτερη δυνατή ενημέρωση επί παντός επιστητού. Είπαν πως απομονώνει τον άνθρωπο από τον περίγυρό του, τον κάνει δέσμιό της τεχνολογίας και του στερεί τις χαρές της ζωής. Όμως, δεν μπορούν να μη δεχτούν ότι ταυτόχρονα έχει τη δυνατότητα να ενώσει δυο ανθρώπους με τα αόρατα και πολύτιμα νήματα της επικοινωνίας, ακόμα και αν βρίσκονται ο ένας στη μια άκρη της γης και ο άλλος στην άλλη...Γιατί το Διαδίκτυο (αυτή είναι η επικρατέστερη μετάφραση του όρου στη γλώσσα μας) είναι όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, και ακόμα περισσότερα. Όντας η μεγαλύτερη επανάσταση στο χώρο της επικοινωνίας από την εποχή του Γουτεμβέργιου, δεν μπορεί παρά να έχει υπέρμαχους και πολέμιους, υποστηρικτές και αντιπάλους, που προσπαθούν να ερμηνεύσουν – βασιζόμενοι στις ως τώρα φιλοσοφικές (και όχι μόνο) θεωρίες – το παρόν και να προβλέψουν το μέλλον, τόσο το δικό του όσο και το δικό μας, όπως αυτό επηρεάζεται από την παρουσία του στη ζωή μας

Νεοελληνική Γλώσσα για το Γυμνάσιο, Τεύχος Γ', ΟΕΔΒ

**7.** Αν ήσασταν μπροστά στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα, ποιο από τα περιεχόμενά της θα διαλέγατε να ανοίξετε ; • Γιατί θα κάνατε αυτή την επιλογή; Δικαιολογήστε προφορικά την προτίμησή σας.

Η ερώτηση θα απαντηθεί από τον καθένα ξεχωριστά. Η επιλογή εξαρτάται από τα ενδιαφέροντα του κάθε μαθητή και είναι προσωπική, ανάλογα με το αν ενδιαφέρεται για τις συνεντεύξεις του συγγραφέα, τα βιβλία του, τις σάτιρες κτλ.

• Επειδή χαρακτηριστικό του συγγραφέα είναι ο καυστικός και χιουμοριστικός τρόπος σχολιασμού της επικαιρότητας ενδεικτικά προτείνουμε τα χρονογραφήματα, αλλά και τα βιβλία, τα οποία διαβάζονται με μεγάλο ενδιαφέρον, καθώς έχουν ιδιαίτερο αφηγηματικό ύφος.

#### **Κείμενο 4 [Σε κρίση η ελληνική γλώσσα;] σελ. 21**

##### **1. Από τι συνήθως λέγεται ότι κινδυνεύει η ελληνική γλώσσα;**

Η ελληνική γλώσσα λέγεται ότι κινδυνεύει από την αδυναμία της να ανταγωνιστεί την αγγλική, από την εισβολή αναφομοίωτων λέξεων που δεν μπόρεσαν να προσαρμοστούν στους κανόνες της, αλλά και από τους χρήστες της, ιδίως τους νέους.

**2.** «Είναι φανερό ότι στο μέλλον,... με τους ομογλώσσους τους». Χωρίστε το απόσπασμα σε προτάσεις. • Ποια είναι η κύρια πρόταση; • Ποιες δευτερεύουσες προτάσεις είναι ονοματικές και ποιες επιρρηματικές; • Οι ονοματικές προτάσεις τι είδους είναι; • Από ποια ρήματα ή φράσεις εξαρτώνται;

Ο χωρισμός της περιόδου σε προτάσεις είναι ο εξής:

*Είναι φανερό:* Κύρια πρόταση

– *ότι στο μέλλον όλο και περισσότεροι Έλληνες (και όχι μόνο) θα υποχρεώνονται:* δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση που εξαρτάται από την απρόσωπη έκφραση Είναι φανερό της κύριας και λειτουργεί ως υποκείμενό της.

– *εφόσον η αγγλική συνεχίσει:* δευτερεύουσα επιρρηματική χρονικοϋποθετική πρόταση που προσδιορίζει το ρήμα της ειδικής θα υποχρεώνονται και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει προϋπόθεση

- να είναι παγκοσμίως η κυρίαρχη γλώσσα: δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση που εξαρτάται από το ρήμα της υποθετικής συνεχίσει και λειτουργεί ως υποκείμενό του.
- να γίνουν δίγλωσσοι, χρησιμοποιώντας... με τους ομογλώσσους τους: δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση που εξαρτάται από το ρήμα θα υποχρεώνονται και λειτουργεί ως υποκείμενό του.

**3. Υπογραμμίστε όλες τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις του κειμένου. • Από ποια ρήματα ή φράσεις εξαρτώνται;**

- ότι η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει... ιδίως τους νέους: δευτερεύουσα ειδική πρόταση που εξαρτάται από το ρήμα γράφεται.
- ότι στο μέλλον όλο και περισσότεροι Έλληνες (και όχι μόνο) θα υποχρεώνονται: δευτερεύουσα ειδική πρόταση που εξαρτάται από την απρόσωπη έκφραση είναι φανερό.
- ότι οι περισσότεροι νέοι... με την έννοια: δευτερεύουσα ειδική πρόταση που εξαρτάται από τη φράση έχω την εντύπωση.
- ότι χειρίζονται δυο διαλέκτους της ελληνικής: δευτερεύουσα ειδική πρόταση που εξαρτάται από τη φράση με την έννοια.
- ότι ιδίως οι νέοι βομβαρδίζονται... μαζικής κουλτούρας: δευτερεύουσα ειδική πρόταση που εξαρτάται από τη φράση είναι αλήθεια.

**4. Ποιες απόψεις/κρίσεις του διατυπώνει ο συγγραφέας με τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις του κειμένου;**

Με τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις του κειμένου ο συγγραφέας διατυπώνει τις παρακάτω απόψεις/κρίσεις:

1η κρίση: Η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει από την αδυναμία της να ανταγωνιστεί την αγγλική, από την εισβολή αναφομοίωτων λέξεων που δεν μπόρεσαν να προσαρμοστούν στους κανόνες της, αλλά και από τους χρήστες της, ιδίως τους νέους.

2η κρίση: Στο μέλλον όλο και περισσότεροι άνθρωποι θα αναγκαστούν να είναι δίγλωσσοι και να χρησιμοποιούν από τη μια την αγγλική για να επικοινωνούν με τους ξένους λαούς και από την άλλη τη μητρική για να επικοινωνούν με τους ομογλώσσους τους.

3η κρίση: Οι περισσότεροι νέοι είναι δίγλωσσοι.

4η κρίση: Οι νέοι δέχονται πληθώρα μηνυμάτων προερχόμενα γενικότερα από την πολυεθνική βιομηχανία της μαζικής κουλτούρας.

**5. Με ποια στοιχεία αιτιολογεί καθεμιά από αυτές τις κρίσεις που εκφράζει;**

1η κρίση: Τα στοιχεία που χρησιμοποιεί για να αιτιολογήσει την κρίση ότι η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει από την αδυναμία της να ανταγωνιστεί την αγγλική, από την εισβολή αναφομοίωτων λέξεων που δεν μπόρεσαν να προσαρμοστούν στους κανόνες της, αλλά και από τους χρήστες της, ιδίως τους νέους είναι τα παραδείγματα που παραθέτει: ασανσέρ, νάιλον, πάρκινγκ, κομπιούτερ.

2η κρίση: Τα στοιχεία που χρησιμοποιεί για να αιτιολογήσει τη δεύτερη κρίση (ότι δηλαδή στο μέλλον όλο και περισσότεροι άνθρωποι θα αναγκαστούν να είναι δίγλωσσοι) είναι η διαπίστωση ότι αυτοί χρησιμοποιούν άλλο κώδικα για να εκφραστούν με τους συνομηλίκους τους και άλλο με τους μεγάλους ή όταν γράφουν.

3η κρίση: Η θέση ότι η πολυεθνική βιομηχανία της μαζικής κουλτούρας επηρεάζει τη γλώσσα στηρίζεται από τον ισχυρισμό ότι η ροκ μουσική, το βίντεο, τα μηνύματα από τα ΜΜΕ απειλούν όλες τις γλώσσες και ίσως και την ελευθερία της ανθρώπινης σκέψης.

**6. Εξηγήστε τις φράσεις που ακολουθούν και χρησιμοποιήστε τες σε δικά σας σύντομα κείμενα που να αναδεικνύουν τη σημασία τους:**

- εισβολή αναφομοίωτων ξένων λέξεων
- πολυεθνική βιομηχανία μαζικής κουλτούρας
- διεθνές πλέγμα από πολιτιστικά προϊόντα
- εκτυφλωτικές εικόνες
- εκκωφαντικοί ήχοι.

• εισβολή αναφομοίωτων λέξεων: εισαγωγή ξένων λέξεων σε μια γλώσσα, οι οποίες δεν έχουν ενσωματωθεί στους κανόνες της. Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης σημειώνεται εισβολή ξένων λέξεων που δεν μπορούν να αφομοιωθούν από τη γλώσσα μας με αποτέλεσμα να μη χρησιμοποιούνται οι αντίστοιχες ελληνικές.

• πολυεθνική βιομηχανία μαζικής κουλτούρας: παραγωγή τυποποιημένων προϊόντων που έχουν σχέση με τον πολιτισμό και η οποία επεκτείνεται σε όλα τα κράτη με σκοπό κυρίως το κέρδος και τη μαζική κατανάλωση, αλλά όχι τη δημιουργία ουσιαστικής τέχνης. Τα ΜΜΕ ευνοούν τη δημιουργία μιας πολυεθνικής βιομηχανίας μαζικής κουλτούρας, χωρίς να ενδιαφέρονται για την πολιτιστική τους αξία.

• διεθνές πλέγμα από πολιτιστικά προϊόντα: σύνολο προϊόντων που έχουν σχέση με τον πολιτισμό και απευθύνονται σε όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από τον πολιτισμό τους. Το διεθνές πλέγμα από πολιτιστικά προϊόντα που έχει εξαπλωθεί σε

όλο τον κόσμο ενδέχεται να παρεμποδίσει τη διατήρηση των ιδιαιτεροτήτων των εθνικών πολιτισμών.

- εκτυφλωτικές εικόνες: εικόνες τόσο φωτεινές, που παρεμποδίζουν την όραση.

Πολλά σύγχρονα κινούμενα σχέδια κατηγορούνται από τους ειδικούς ότι δημιουργούν πολλά και διαφορετικά προβλήματα στα μικρά παιδιά και για αυτό το λόγο συμβουλεύουν τους γονείς να αποτρέπουν τα παιδιά τους από το να τα παρακολουθούν.

- εκκωφαντικοί ήχοι: ήχοι πολύ δυνατοί που δεν επιτρέπουν να ακούγεται κάτι άλλο, ενοχλητικοί ήχοι. Ενώ πολλοί νέοι συνηθίζουν να διασκεδάζουν σε μαγαζιά με εκκωφαντικούς ήχους, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία δηλώνουν πως δεν μπορούν να κατανοήσουν αυτή τη συνήθεια τους.

**7. Δίγλωσσοι, ομόγλωσσοι...: Συνεχίστε τον κατάλογο των σύνθετων λέξεων με δεύτερο συνθετικό τη λέξη γλώσσα. • Στη συνέχεια δώστε την ερμηνεία καθεμιάς από τις λέξεις του καταλόγου που διαμορφώσατε.**

| Σύνθετες λέξεις | Ερμηνεία |
|-----------------|----------|
| δίγλωσσοι       |          |
| ομόγλωσσοι      |          |

| Σύνθετες λέξεις                                                                                                                                                                                                               | Ερμηνεία                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• δίγλωσσος</li> <li>• ομόγλωσσος</li> <li>• αλλόγλωσσος</li> <li>• ξενόγλωσσος</li> <li>• υπογλώσσιος</li> <li>• άγλωσσος</li> <li>• ελληνόγλωσσος</li> <li>• ετερόγλωσσος</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• αυτός που χρησιμοποιεί δύο γλώσσες</li> <li>• αυτός που μιλά την ίδια γλώσσα με κάποιον άλλο / αυτός που είναι διατυπωμένος στην ίδια γλώσσα με άλλον</li> <li>• αυτός που μιλάει άλλη γλώσσα από κάποιον άλλο</li> <li>• αυτός που μιλάει ή γράφεται σε ξένη γλώσσα</li> <li>• αυτός που τοποθετείται κάτω από τη γλώσσα</li> <li>• αυτός που δε μιλάει που δεν μπορεί να εκφραστεί στη γλώσσα του</li> <li>• αυτός που μιλά την ελληνική γλώσσα</li> <li>• αυτός που χρησιμοποιεί διαφορετική γλώσσα από κάποιον άλλο</li> </ul> |

8. Στην πρώτη πρόταση του κειμένου υπάρχει η λέξη κρίση, η οποία είναι πολύσημη. Ποιες σημασίες της μπορείτε να σκεφτείτε; • Χρησιμοποιήστε την ίδια λέξη σε δικές σας προτάσεις που να αναδεικνύουν τις διαφορετικές της σημασίες.

κρίση: 1α. η άποψη την οποία έχει διαμορφώσει κάποιος σχετικά με ένα θέμα, ως αποτέλεσμα μιας λογικής διεργασίας, η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του κρίνω  
β. η διανοητική ικανότητα που χαρακτηρίζεται από την ορθή εκτίμηση γεγονότων ή καταστάσεων

γ. η ευνοϊκή ή όχι, τεκμηριωμένη άποψη που εκφέρει κάποιος επάνω σε κάποιο θέμα ή πρόσωπο· κριτική

δ. η δικαστική γνωμοδότηση και απόφαση

2. διαδικασία αξιολόγησης και επιλογής ή απόρριψης σε μια δημοσιοϋπαλληλική ή αντίστοιχη κλίμακα

3. ξαφνική και βίαιη επιδείνωση μιας χρόνιας συνήθ. πάθησης, ή απλώς η απότομη και οξεία εμφάνιση συμπτωμάτων σε ένα έως τότε υγιές άτομο

4. κορύφωση μιας δύσκολης εξελικτικής πορείας με επιδείνωση όλων των αρνητικών φαινομένων, από το ξεπέραςμα της οποίας εξαρτάται η επιστροφή στη φυσιολογική κατάσταση / επιβράδυνση των φυσιολογικών ρυθμών της οικονομικής δραστηριότητας, ανατροπή της ισορροπίας ανάμεσα στην παραγωγή και στην κατανάλωση.

• Προτάσεις με τις διαφορετικές σημασίες της λέξης κρίση:

– Κατά την κρίση μου σωστά έπραξες.

– Έχω εμπιστοσύνη στην κρίση σου.

– Δημοσιεύτηκαν δυσμενείς κρίσεις για το βιβλίο του.

– Η κρίση του δικαστηρίου με δικαίωσε.

– Η ετήσια κρίση των αξιωματικών.

– Εξαιτίας της κρίσης άσθματος έγινε επειγόντως η εισαγωγή του στο νοσοκομείο.

– Σοβεί κρίση στην παιδεία. (σοβώ= υπάρχω χωρίς να εκδηλώνομαι, σε λανθάνουσα κατάσταση)

– Εξαιτίας της πετρελαϊκής κρίσης, αυξήθηκε η τιμή του πετρελαίου.

Γ.Μπαμπινιώτης,  
Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

**9.** Στην τελευταία παράγραφο ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι εικόνες της μικρής οθόνης και οι ήχοι της σύγχρονης μουσικής απειλούν όχι μόνο την ελληνική γλώσσα, αλλά και όλες τις γλώσσες — ίσως και την ελευθερία της ανθρώπινης σκέψης. Πιστεύετε ότι ο συγγραφέας αιτιολογεί επαρκώς την άποψη αυτή; • Με ποιον τρόπο εσείς θα ενισχύατε την αιτιολόγηση της άποψης; Γράψτε δύο με τρεις περιόδους.

- Ο συγγραφέας δεν αιτιολογεί επαρκώς την άποψή του, ότι οι εικόνες της μικρής οθόνης και οι ήχοι της σύγχρονης μουσικής απειλούν την ελληνική αλλά και όλες τις γλώσσες — ίσως και την ελευθερία της ανθρώπινης σκέψης.
- Προσπαθώντας να ενισχύσουμε τον ισχυρισμό αυτό θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι άνθρωποι, είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα, εντυπώνουν στο μυαλό τους όλα αυτά τα πρότυπα που προβάλλονται από τα μέσα και τα οποία προβάλλουν την αγγλική γλώσσα και κουλτούρα χωρίς να αφήνουν μεγάλα περιθώρια αντίδρασης στα άτομα.

#### **Κείμενο 5 [Μια γλώσσα πάντα σύγχρονη] σελ. 23**

**1.** Μελετήστε την αφίσσα και μεταφράστε το λεκτικό της περιεχόμενο στα ελληνικά. • Ποιο είναι το γεγονός για το οποίο ενημερώνει τον αναγνώστη αυτή η αφίσσα; • Ποιο είναι το κεντρικό λεκτικό μήνυμα της αφίσσας;

Το λεκτικό περιεχόμενο της αφίσσας στα ελληνικά είναι το εξής: *Υπουργείο Πολιτισμού – Ελληνικά, πάντα μια σύγχρονη γλώσσα – Έκθεση γλώσσας, Μελβούρνη, 4-7 Νοεμβρίου 1992, Παγκόσμιο Συνεδριακό Κέντρο.*

- Η αφίσσα ενημερώνει τον αναγνώστη για μια έκθεση που διοργανώνει το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού και είναι αφιερωμένη στην ελληνική γλώσσα.
- Το κεντρικό λεκτικό μήνυμα της αφίσσας είναι το εξής: *Ελληνικά, πάντα μια σύγχρονη γλώσσα (Greek always a modern language).*

**2. Ποιος είναι ο φορέας που έχει εκδώσει την αφίσα και ποιος είναι ο πομπός του μηνύματος; • Ποια σχέση έχει με το θέμα της αφίσας, κατά τη γνώμη σας;**

Ο φορέας που έχει εκδώσει την αφίσα είναι το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο ταυτόχρονα είναι και ο πομπός (Ministry of Culture).

• Το Υπουργείο Πολιτισμού σχετίζεται άμεσα με το θέμα της αφίσας, καθώς είναι υποχρέωση και αρμοδιότητά του να προωθεί την ελληνική γλώσσα και κατ' επέκταση τον ελληνικό πολιτισμό στο εξωτερικό. Ας μην ξεχνάμε, άλλωστε, ότι η γλώσσα είναι ένα από τα βασικότερα στοιχεία ενός πολιτισμού.

**3. Κατά τη γνώμη σας, ποια σχέση συνδέει το λεκτικό μήνυμα με το φόντο της εικόνας;**

Στο φόντο της αφίσας βλέπουμε τη βάση ενός αρχαίου ελληνικού μνημείου, δείγματος του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και απόδειξη της διαχρονικότητάς του. Αν σκεφτεί κανείς πως η γλώσσα είναι αναπόσπαστο μέρος ενός πολιτισμού, και συγκεκριμένα η ελληνική γλώσσα είναι άρρηκτα δεμένη με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, τότε αντιλαμβάνεται ότι η νέα ελληνική γλώσσα είναι μια γλώσσα με βαθιές ρίζες στο παρελθόν, αλλά ταυτόχρονα και διαχρονική.

**4. Προσπαθήστε να προσδιορίσετε, όσο γίνεται με μεγαλύτερη προσέγγιση, ποιο είναι το κοινό στο οποίο απευθύνεται η αφίσα. • Από ποια στοιχεία της αφίσας βγάξετε τα συμπεράσματά σας;**

Η αφίσα απευθύνεται σε εκείνους (όχι μόνο τους Έλληνες, αλλά κυρίως τους ξένους) που ενδιαφέρονται για την ελληνική γλώσσα· τις ρίζες της, την εξέλιξή της στο πέρασμα των αιώνων και τη σημερινή της μορφή. Αυτό καθίσταται σαφές καθώς το μήνυμα της αφίσας είναι γραμμένο στην αγγλική γλώσσα, ο τόπος διεξαγωγής είναι στο εξωτερικό (Μελβούρνη) και φορέας της διοργάνωσης είναι το Υπουργείο Πολιτισμού ως αρμοδιότερο για την επίσημη προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού στο εξωτερικό.

**5.** Το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού αποφασίζει να εκδώσει ένα δίπτυχο, για να μοιραστεί στους επισκέπτες της Language Expo και να τους πληροφορεί για τη νέα ελληνική γλώσσα, τη σχέση της με τα αρχαία ελληνικά και με τις άλλες σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες. Επίσης, προσπαθεί να πείσει τους ξένους επισκέπτες της έκθεσης να ξεκινήσουν την εκμάθηση της νέας ελληνικής γλώσσας.

α. Τι περιεχόμενο προτείνετε να έχει το φυλλάδιο αυτό; • Γράψτε έως δύο παραγράφους.

β. Τι εικονογράφηση προτείνετε; • Αναζητήστε στα βιβλία σας εικόνες που θεωρείτε ότι θα ταίριαζαν.

Προσέξτε το κείμενό σας:

- να περιλαμβάνει έγκυρες πληροφορίες,
- να προσεγγίζει από ποικίλες πλευρές το θέμα,
- να περιλαμβάνει αιτιολογημένες κρίσεις,
- να έχει ύφος κατάλληλο για διαφημιστικό κείμενο.

**α. Περιεχόμενο:**

Τούτη την ώρα αισθάνομαι πως είμαι ο ίδιος μια αντίφαση. Αλήθεια, η Σουηδική Ακαδημία, έκρινε πως η προσπάθειά μου σε μια γλώσσα περιλάλητη επί αιώνες, αλλά στην παρούσα μορφή της περιορισμένη, άξιζε αυτή την υψηλή διάκριση. Θέλησε να τιμήσει τη γλώσσα μου, και να – εκφράζω τώρα τις ευχαριστίες μου σε ξένη γλώσσα. Σας παρακαλώ να μου δώσετε τη συγγνώμη που ζητώ πρώτα-πρώτα από τον εαυτό μου. Ανήκω σε μια χώρα μικρή. Ένα πέτρινο ακρωτήριο στη Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τον αγώνα του λαού του, τη θάλασσα, και το φως του ήλιου. Είναι μικρός ο τόπος μας, αλλά η παράδοσή του είναι τεράστια και το πράγμα που τη χαρακτηρίζει είναι ότι μας παραδόθηκε χωρίς διακοπή. Η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ της να μιλιέται. Δέχτηκε τις αλλοιώσεις που δέχεται καθετί ζωντανό, αλλά δεν παρουσιάζει κανένα χάσμα. [...] Χρωστώ την ευγνωμοσύνη μου στη Σουηδική Ακαδημία που ένιωσε αυτά τα πράγματα, που ένιωσε πως οι γλώσσες, οι λεγόμενες περιορισμένης χρήσης, δεν πρέπει να καταντούν φράχτες όπου πνίγεται ο παλμός της ανθρώπινης καρδιάς, που έγινε ένας Αρειος Πάγος ικανός: να κρίνει με αλήθεια επίσημη την άδικη μοίρα της ζωής, για να θυμηθώ τον Σέλλεϋ, τον εμπνευστή, καθώς μας λένε, του Αλφρέδου Νομπέλ, αυτού του ανθρώπου που μπόρεσε να εξαγοράσει την αναπόφευκτη βία με τη μεγαλοσύνη της καρδιάς του.

Γιώργος Σεφέρης,  
Ομιλία στη Στοκχόλμη

• Γιατί η γνώση μιας ξένης γλώσσας που μαθαίνουμε δε μας αποκαλύπτει μόνο, από τις άμεσες πηγές, τους θησαυρούς της σοφίας ενός ξένου λαού, τόσο απαραίτητες για μας· αν προσέξωμε την ιδιοτυπία της ξένης γλώσσας και μελετήσωμε την εθνική της λογοτεχνία, μας φέρνει σ' επαφή με τη σκέψη και την ιδιοφυΐα του λαού της· μας μεταφέρει από τον ορισμένο και πάντα περιορισμένο ορίζοντα της μητρικής γλώσσας –που σα δική μας και γνώριμη από τη βρεφική ηλικία σε μας αφήνει συνήθως να πάρωμε απόσταση – σε ιδίωμα διαφορετικό. Μας πάει στην ψυχολογία και στη νοοτροπία άλλου λαού, διαφορετική από τη δική μας. Μας ανοίγει ένα νέο κόσμο και σα να μας χαρίζει μια καινούρια ψυχή· μας κάνει ακόμη, με τη σύγκριση, να νιώσω με καλύτερα τη δική μας εθνική γλώσσα και την ιδιοτυπία του έθνους μας. Γι' αυτό είπε ένας Γερμανός ποιητής, ο Rückert, πως με κάθε γλώσσα που μαθαίνεις παραπάνω, ελευθερώνεις μέσα σου ένα πνεύμα δεμένο ως τότε.

Μ. Τριανταφυλλίδη,  
Οι ξένες γλώσσες και η αγωγή

β. Η εικονογράφηση του δίπτυχου θα μπορούσε να περιέχει εικόνες σημαντικών μορφών του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της σκέψης και της τέχνης σε συνδυασμό με εξίσου σημαντικούς εκπροσώπους του νεοελληνικού πολιτισμού.

### Κείμενο 6 [Αισθήσεων δώρο] σελ. 24

#### 1. Τι είδους κείμενο είναι αυτό; • Ποιος είναι ο σκοπός του;

Το κείμενο είναι πολυτροπικό, αφού συνδυάζει λόγο και εικόνα προκειμένου να διαφημίσει ένα εστιατόριο στο οποίο οι πελάτες μπορούν να φάνε ακούγοντας μουσική σε ένα πολύ όμορφο περιβάλλον όπου φιλοξενούνται εκδηλώσεις εικαστικών τεχνών

**2. Βρείτε όλες τις ξένες λέξεις του κειμένου και γράψτε χωριστά:**

- αυτές που είναι προσαρμοσμένες στη μορφολογία των ελληνικών,
- αυτές που χρησιμοποιούνται αυτούσιες (και με λατινικούς χαρακτήρες).

**• Ξένες λέξεις προσαρμοσμένες στη μορφολογία των ελληνικών:**

πρεμιέρα (γαλλ. *première*), τζάκι (τούρκικη λέξη), νεοκλασικό (λατινική λέξη *classicus*), μεράκι (τούρκικη λέξη), εξώπορτα (λατινική λέξη *porta*), μπάρα (ιταλική λέξη *bara*), γούστο (ιταλική λέξη *gusto*)

**• λέξεις που χρησιμοποιούνται αυτούσιες (και με λατινικούς χαρακτήρες):**

*dono dei sensi*, *coctails*, *prive*, *cosy*, *touch*, *performance*, *fun*, *chef*, *business lunches*, *parking*.

**3. Μεταφράστε τις ξένες λέξεις. Αν χρειαστεί, καταφύγετε στο λεξικό.**

*dono dei sensi* = δώρο των αισθήσεων, *cocktails* = μείγμα, *prive* = ιδιωτικός, *cosy* = ζεστός, ατμοσφαιρικός, *touch* = πινελιά, *performance* = παρουσίαση, *fun* = διασκεδαστικός, *chef* = αρχιμάγειρας, *business lunches* = επαγγελματικά γεύματα, *parking* = χώρος στάθμευσης.

**4. Για ποιο λόγο πιστεύετε ότι ο συντάκτης του κειμένου καταφεύγει στην υπερβολική χρήση ξένων λέξεων; Πόσο διαφορετικό θα ήταν το επικοινωνιακό αποτέλεσμα, αν στη θέση των ξένων λέξεων χρησιμοποιούνταν ελληνικές;**

Ο συντάκτης του κειμένου καταφεύγει στην υπερβολική χρήση ξένων λέξεων γιατί έχει σκοπό να διαφημίσει το εστιατόριο αυτό στηριζόμενος στη διαφορετικότητα και τον κοσμοπολιτισμό που το διακρίνει. Αν στη θέση των ξένων λέξεων χρησιμοποιούνταν ελληνικές, τότε το επικοινωνιακό αποτέλεσμα θα ήταν πολύ διαφορετικό· η αίσθηση της διαφορετικότητας και του κοσμοπολιτισμού δε θα μεταφερόταν ικανοποιητικά και η διαφήμιση δε θα είχε τον ιδιαίτερο χαρακτήρα που έχει με αυτή τη μορφή.

**5. Ποιο νομίζετε ότι είναι τελικά το βασικό μήνυμα του κειμένου;**

- σ' αυτό το μαγαζί θα φάτε καλά Τ
  - σ' αυτό το μαγαζί θα φάτε καλά και παράλληλα θα απολαύσετε την τέχνη
  - αν πάτε σ' αυτό το μαγαζί, θα αποδείξετε ότι είστε άνθρωπος με καλό γούστο
  - αν πάτε σ' αυτό το μαγαζί, θα αποδείξετε την κοινωνική σας ανωτερότητα
- Τεκμηριώστε την άποψή σας με στοιχεία από το κείμενο.

Το βασικό μήνυμα του κειμένου είναι ότι αν πάτε σ' αυτό το μαγαζί, θα αποδείξετε ότι είστε άνθρωπος με καλό γούστο (γ).

Οι φράσεις του κειμένου που το αποδεικνύουν αυτό είναι οι εξής: πανέμορφο νεοκλασικό της εποχής του Μεσοπολέμου, η ευαισθησία και ο σεβασμός στην παράδοση γίνονται αντιληπτά μόλις διαβείς τη χαρακτηριστική ξύλινη εξώπορτα, Χρώ-μα καταλύτης το πορτοκαλί... στην ατμόσφαιρα, Στο χώρο οργανώνονται... και το εξωτερικό, Έτσι θα έχετε την ευκαιρία... περιβάλλον, Η φιλοσοφία Dono dei sensi είναι ένα παιχνίδισμα των αισθήσεων.

[Σημ.: Η εκτεταμένη χρήση ξένων λέξεων καθώς και η τελευταία φράση του κειμένου (ή... έτσι απλά για να σας δουν και να τους δείτε) υπονοεί ότι οι πελάτες του εστιατορίου αυτού δια-θέτουν και κοινωνική ανωτερότητα (δ)].

**Κείμενο 7 [Η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας] σελ. 25****1. Ποιο είναι το θέμα που πραγματεύεται η συγγραφέας;**

Το θέμα που πραγματεύεται η συγγραφέας είναι η ικανότητα του παιδιού να χρησιμοποιεί άριστα τη μητρική γλώσσα σε πολύ μικρή ηλικία και να προσαρμόζει το λόγο του στους καταστάσεις επικοινωνίας χρησιμοποιώντας τους κατάλληλους κώδικες («Το παιδί έχει αποκτήσει προτού πάει στο σχολείο πλήρη επικοινωνιακή ικανότητα στη μητρική του γλώσσα», «φτάνοντας για πρώτη φορά στο σχολείο κυριαρχεί απόλυτα στο γλωσσικό σύστημα»).

**2. Η βασική θέση που παίρνει η συγγραφέας είναι ότι το παιδί φτάνοντας στην Α' Δημοτικού χρησιμοποιεί θαυμάσια τη μητρική του γλώσσα. Με ποια στοιχεία στηρίζει /αιτιολογεί τη θέση της αυτή;**

Τα στοιχεία με τα οποία η συγγραφέας στηρίζει/αιτιολογεί τη θέση της αυτή βρίσκονται στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου: («Το παιδί έχει αποκτήσει...ομιλίας», «Με άλλη διατύπωση ζητάει παγωτό... και άλλο ύφος», «Αλλιώς μιλάει στη μητέρα... που δεν είναι σοβαρή»).

**3. Αν η συγγραφέας έχει δίκιο στη βασική της θέση, τότε γιατί οι μαθητές διδάσκονται τη Γλώσσα στο σχολείο σε όλα τα χρόνια της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσής τους; • Βρείτε την απάντηση στο κείμενο.**

Την απάντηση στο γιατί οι μαθητές διδάσκονται τη Γλώσσα σε όλα τα χρόνια της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσής τους παρά το γεγονός ότι από πολύ μικρή ηλικία έχουν αποκτήσει πλήρη επικοινωνιακή ικανότητα στη μητρική τους γλώσσα, δίνεται από τη συγγραφέα στην τελευταία παράγραφο. Συγκεκριμένα, στο σχολείο το παιδί μαθαίνει να διευρύνει τη μητρική του γλώσσα, να τη χρησιμοποιεί σε ποικίλες καταστάσεις επικοινωνίας και να ανταποκρίνεται στα αιτήματα των νέων και διαφορετικών αυτών καταστάσεων.

**4. «δηλαδή έχει ήδη την ικανότητα... σε μιαν άλλη»: Βρείτε τη δευτερεύουσα ονοματική πρόταση του αποσπάσματος. • Στο απόσπασμα αυτό να μετατρέψετε τη δευτερεύουσα πρόταση σε ονοματικό σύνολο και το ονοματικό σύνολο ικανότητα μετάβασης σε δευτερεύουσα πρόταση κάνοντας και τις απαραίτητες αλλαγές.**

- Δευτερεύουσα ονοματική πρόταση: να εφαρμόζει την εναλλαγή των κωδίκων, την ικανότητα μετάβασης από τη μια γλωσσική μορφή (ή ύφος) στην άλλη.
- Μετατροπή της δευτερεύουσας ονοματικής πρότασης σε ονοματικό σύνολο: (έχει την ικανότητα) εφαρμογής της εναλλαγής των κωδίκων...
- Μετατροπή του ονοματικού συνόλου ικανότητα μετάβασης σε δευτερεύουσα πρόταση: να μεταβαίνει από μια γλωσσική μορφή (ή ύφος) σε άλλη.

**5. Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις ρόλο, λόγος και μήνυμα. • Γράψτε δικές σας προτάσεις με τις τρεις αυτές λέξεις δίνοντάς τους κάθε φορά και διαφορετική σημασία**

ρόλος:

- Υποδύθηκε τον πρωταγωνιστικό ρόλο και πήρε ανέλπιστα καλές κριτικές.
- Τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στα ιστορικά γεγονότα της Ελλάδας.

λόγος:

- Ο λόγος διακρίνει τον άνθρωπο από τα ζώα.
- Ο λόγος συντέλεσε στην εξέλιξη του ανθρώπου.
- Ο ομιλητής έχει ευχέρεια λόγου / το χάρισμα του λόγου.
- Θέλω να σου πω δυο λόγια.
- Δεν έχω λόγια να σε ευχαριστήσω.
- Θέλει να έχει πάντα τον τελευταίο λόγο.
- Επιστημονικός λόγος είναι δυσνόητος για τους περισσότερους.
- Εκφώνησε βαρυσήμαντο λόγο στη βουλή.
- Ο πρόεδρος της συνέλευσης τού αφαίρεσε το λόγο.
- Γίνεται πολύς λόγος για τους κινδύνους που απειλούν την ελληνική γλώσσα.
- Επικαλέστηκε σοβαρούς λόγους υγείας και απουσίασε από τη δουλειά του.

μήνυμα:

- Σου άφησα\_μήνυμα στον τηλεφωνητή.
- Πρόλαβε να καταστρέψει το\_μήνυμα, πριν τον πιάσουν.
- Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο πρωθυπουργός απηύθυναν\_μηνύματα για το νέο έτος.
- Το μήνυμα του καλλιτέχνη είναι εμφανές σε αυτό το έργο του.

**Άσκηση – Δραστηριότητα** σελ. 26

Συμπληρώστε την ακροστιχίδα.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

1. Η αποτύπωση του λόγου πάνω σε μια επιφάνεια (μαρμάρινη, ξύλινη, χάρτινη κ.λπ.) με τη χρήση συμβόλων (γραμμάτων).
2. Αυτός που σχετίζεται με τον λόγο.
3. Το 24ο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου.
4. Το πρόσωπο που ασχολείται συστηματικά με τη συγγραφή.
5. Αν δεν υπάρχει στον λόγο, εύκολα δημιουργούνται παρεξηγήσεις.
6. Αυτός που δε γράφτηκε.

1. Γραφή
2. Λόγιος (Λογοτέχνης)
3. Ωμέγα
4. Συγγραφέας
5. Σαφήνεια
6. Άγραφος